

Research Article

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ประจำจังหวัดสระแก้ว

ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE SAKAEO PROVINCIAL OFFICE OF LEARNING ENCOURAGEMENT

อักรเดช เจริญสุข¹ สุทธิพร บุญส่ง² และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ^{3*}

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Akkaradech Charoensuk¹, Sutthiporn Boonsong² and Pimolpun Phetsombat^{3*}

^{1, 2, 3}Rajamangala University of Technology Thanyaburi

*Corresponding Author's Email: Pimolpun_p@rmutt.ac.th

Received: 03-10-2025

Revised: 25-02-2026

Accepted: 25-02-2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) แนวทาง
การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด
สระแก้ว จำนวน 124 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร จำนวน 5 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามและ
แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้
ประจำจังหวัดสระแก้ว โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ได้แก่ (1) ด้านการนิเทศการสอน ควรส่งเสริม
การเรียนรู้ร่วมกันผ่าน PLC และ KM ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการแลกเปลี่ยน และพัฒนาครู
อย่างเป็นระบบ (2) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ต้องสอดคล้องนโยบายชาติ วิเคราะห์บริบทพื้นที่ และ
ดำเนินการแบบมีส่วนร่วม พร้อมติดตามและปรับปรุงต่อเนื่อง (3) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ควรใช้กระบวนการ
มีส่วนร่วม เปิดช่องทางสื่อสารทั้งออฟไลน์และออนไลน์ ใช้เครื่องมือประเมินคุณภาพ และรายงานผลการพัฒนา
อย่างต่อเนื่อง และ (4) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ควรจัดข้อมูลและอุปกรณ์สนับสนุนให้ครบวงจร และ
สร้างเครือข่ายการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the academic leadership of school administrators and 2) the guidelines for developing academic leadership of school administrators under the Sakaeo Provincial Office of Learning Encouragement.

The population consisted of 124 school administrators and personnel under the Sakaeo provincial office of learning encouragement, as well as 5 experts in educational administration. The research instruments were questionnaires and interviews. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that 1) the overall academic leadership of school administrators was at a high level and 2) the guidelines for developing academic leadership included: (1) instructional supervision, promoting collaborative learning through PLC and KM, applying innovation and digital technology to support knowledge exchange, and systematic teacher development, (2) vision setting, aligning with national policies, analyzing local contexts, ensuring participatory processes, and conducting continuous monitoring and improvement, (3) curriculum management, employing participatory approaches, establishing communication channels both offline and online, applying quality assessment tools, and reporting development outcomes regularly, and (4) academic atmosphere promotion, providing complete academic resources and facilities, and developing effective communication networks.

Keywords: Academic Leadership, School Administrator, Office of Learning Encouragement

บทนำ

ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงจะส่งผลให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพและนักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (Hallinger & Murphy, 2012) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความสามารถในการนำและการบริหารจัดการงานวิชาการ ซึ่งเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาโดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาที่เน้นด้านวิชาการ พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างเป็นระบบ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2561) ในยุคการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น ดังที่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว กำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการภายหลังการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง จากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เป็นสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) (พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการ

ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดยะลา พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดยะลา ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถและการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาเป็นอย่างดี และยังพบว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการที่เสนอแนะ ได้แก่ การร่วมมือระหว่างผู้บริหารและครูในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา การใช้ข้อมูลจากผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาในการพัฒนาหลักสูตร การออกแบบเครื่องมือการนิเทศที่เหมาะสมการสร้างช่องทางการสื่อสารที่ดีระหว่างผู้ปกครองและสถานศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายและทันสมัยตามแนวคิด Active Learning (สุรเดช อุ่นเรือน และ นวรัตน์ ไวมัญญ, 2568)

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้วได้สำรวจสถานศึกษาภายในสังกัดพบว่าปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษามีหลายประการ โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) ในปีการศึกษา 2566 ยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศในหลายสาระความรู้ (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว, 2567) นอกจากนี้ ปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านยังเป็นอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะในศูนย์การเรียนรู้ขนาดเล็กและศูนย์การเรียนรู้ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ส่งผลให้ครูต้องรับผิดชอบการสอนหลายสาระความรู้ ซึ่งกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียน การสอนโดยตรง ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างศูนย์การเรียนรู้ในเขตเมือง และศูนย์การเรียนรู้ในชนบท ยังคงเป็นปัญหาที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ทั้งในด้านทรัพยากร สื่อ อุปกรณ์การเรียน การสอน และการเข้าถึงเทคโนโลยี จังหวัดสระแก้วในฐานะจังหวัดชายแดนยังมีปัญหาเฉพาะที่ท้าทายการจัดการศึกษา เช่น นักศึกษาไม่มีสัญชาติไทย การย้ายถิ่นของผู้ปกครองตามฤดูกาล ปัญหาความยากจน และความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งสถานศึกษาต้องปรับตัวเพื่อรองรับความหลากหลายดังกล่าว ในขณะเดียวกันการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงจาก กศน. เป็น สกร. (พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้, 2566) ยังส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานและวัฒนธรรมองค์กรอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้าง บทบาท และภารกิจใหม่ที่เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการศึกษาแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 - 2570 สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด พบประเด็นที่น่าสนใจซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการพัฒนาทักษะในการบริหารจัดการหลักสูตรและการพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับผลการสำรวจความต้องการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว พบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยเฉพาะในประเด็นการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักศึกษาเป็นสำคัญ การบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (แผนการส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ปีงบประมาณ 2568 - 2570, 2567)

จากปัญหาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้วดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และตอบสนองต่อความต้องการที่

หลากหลายของนักศึกษาและชุมชนในจังหวัดสระแก้ว อันจะนำไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา และประสิทธิผลของสถานศึกษาในภาพรวม นอกจากนี้ ยังสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาสำหรับการขับเคลื่อนนโยบาย ซึ่งอาจนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว สามารถนำข้อมูลสารสนเทศจากการวิจัยไปพัฒนาตนเองเพื่อการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
2. สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้วมีแนวทางในการดำเนินการพัฒนาส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว

ขอบเขตของการวิจัย

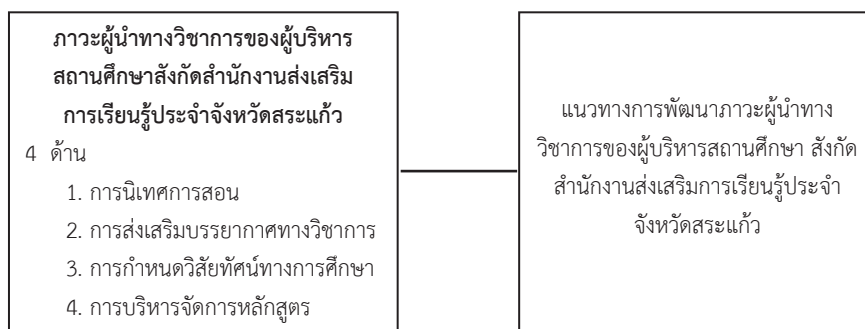
ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดสระแก้ว จำนวน 124 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานด้านการบริหารสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ 2) มีประสบการณ์ในด้านการบริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี 3) มีคุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ทางด้านการศึกษา และ 4) มีผลงานด้านการบริหาร เช่น สถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดตั้งแต่ระดับเงินขึ้นไป ได้รับรางวัลสถานศึกษาดีเด่น ตั้งแต่ระดับจังหวัดขึ้นไป ได้รับรางวัลด้านบุคลากรดีเด่นระดับจังหวัดขึ้นไปในสายผู้บริหาร อย่างใดอย่างหนึ่ง

ขอบเขตด้านเนื้อหาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ตามแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการของอัจฉรา นิยามภา (2566); Cunningham (2009); Darling-Hammond et al. (2010); DuFour & Marzano (2011); Hallinger (2011); Timperley (2011); Bush & Middlewood (2013); Heck & Hallinger (2009); Murphy (2015) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ เมื่อพิจารณาความถี่ตั้งแต่ 4 ขึ้นไป ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) การนิเทศการสอน
- 2) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ
- 3) การกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา
- 4) การบริหารจัดการหลักสูตร

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของนักวิชาการ จากนั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน) เป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.975 ตามวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยขอหนังสือราชการเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากสถานศึกษาในสังกัด ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 124 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และมีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกชุด ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยค่าความถี่และร้อยละ และวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการด้วยค่าเฉลี่ย (M) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามภาวะผู้นำทางวิชาการ

ผู้ให้ข้อมูลคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ ได้แก่ เป็นผู้บริหารหรือบุคลากรทางการศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีประสบการณ์ด้านการบริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีผลงานด้านการบริหาร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง พัฒนาจากประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำในแต่ละด้านของผลการวิจัยระยะที่ 1 และผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากอาจารย์ที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เป็นความเรียง

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	37	29.84
	หญิง	87	70.16
รวม		124	100.00
อายุ	ต่ำกว่า 25 ปี	4	3.20
	25 – 35 ปี	35	28.20
	36 – 45 ปี	44	35.50
	46 – 55 ปี	33	26.60
	56 ปี ขึ้นไป	8	6.50
	รวม	124	100.00
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	124	100.00
รวม		124	100.00
ประสบการณ์ในการทำงาน	ต่ำกว่า 5 ปี	42	33.87
	5 – 10 ปี	23	18.55
	11 – 15 ปี	24	19.35
	16 ปี ขึ้นไป	35	28.23
	รวม	124	100.00

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 70.16 อายุระหว่าง 36-45 ปี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 ระดับปริญญาตรี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และมีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 33.87

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้วโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1-6

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ในภาพรวม N=124

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำ จังหวัดสระแก้ว	μ	σ	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการนิเทศการสอน	4.00	0.80		
2. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	3.91	0.88	มาก	4
3. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา	3.95	0.88	มาก	2
4. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	3.94	0.89	มาก	3
รวม	3.95	0.83	มาก	-

จากตารางที่ 2 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้วภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.95$, $\sigma=0.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการนิเทศการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.00$, $\sigma=0.80$) รองลงมาคือด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ($\mu=3.95$, $\sigma=0.88$) และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu=3.91$, $\sigma=0.88$)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว

ด้านการนิเทศการสอน N=124

ด้านการนิเทศการสอน	μ	σ	แปลผล	อันดับที่
1. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีระบบนิเทศงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้	4.12	0.62	มาก	1
2. ผู้บริหารสถานศึกษา ให้ความรู้ คำแนะนำแก่บุคลากรด้านวิชาการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ	4.01	0.83	มาก	2
3. ผู้บริหารสถานศึกษา กำกับส่งเสริม นิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิด	3.97	0.81	มาก	4
4. ผู้บริหารสถานศึกษา มีการกำหนดแผน ติดตาม ประเมินผล การจัดการเรียนการสอนของครูด้วยวิธีการที่หลากหลาย	3.98	0.81	มาก	3
5. ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์การสอนระหว่างครูภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนางานวิชาการ	3.91	0.95	มาก	5
รวม	4.00	0.80	มาก	-

จากตารางที่ 3 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้วด้านการนิเทศการสอนภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.00$, $\sigma=0.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีระบบนิเทศงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.21$, $\sigma=0.26$) รองลงมาคือผู้บริหารสถานศึกษาให้ความรู้ คำแนะนำแก่บุคลากรด้านวิชาการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ($\mu=4.10$, $\sigma=0.38$) และผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การสอนระหว่างครูภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนางานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu=3.19$, $\sigma=0.59$)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว

ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

N=124

ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	μ	σ	แปลผล	อันดับที่
1. ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมการจัดการสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา	3.93	0.86		
2. ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดการประชุม และประชาสัมพันธ์ผลงานทางวิชาการเพื่อเป็นการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา	3.94	0.88	มาก	1
3. ผู้บริหารสถานศึกษารับฟังความคิดเห็นของนักเรียนและครู พร้อมทั้งร่วมมือกับครูผู้สอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน	3.90	0.87	มาก	4
4. ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมการสร้างสิ่งแวดล้อม ทางวิชาการ โดยการส่งเสริมการแข่งขันทักษะทางวิชาการ	3.92	0.90	มาก	3
5. ผู้บริหารสถานศึกษา ได้มีการจัดเตรียมข้อมูลและอุปกรณ์ 168 ในการพัฒนางานวิชาการ	3.87	0.91	มาก	5
รวม	3.91	0.88	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้วด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.19$, $\sigma=0.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้บริหารสถานศึกษากำหนดการประชุมและประชาสัมพันธ์ผลงานทางวิชาการเพื่อเป็นการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=3.49$, $\sigma=0.88$) รองลงมาคือผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการจัดการสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ($\mu=3.39$, $\sigma=0.68$) และผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการจัดเตรียมข้อมูลและอุปกรณ์ในการพัฒนางานวิชาการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu=3.78$, $\sigma=0.19$)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ประจำจังหวัดสระแก้ว

ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา

N=124

ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา	μ	σ	แปลผล	อันดับที่
1. ผู้บริหารสถานศึกษาประชุมร่วมกันกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษาที่ชัดเจน	4.00	0.86	มาก	2
2. ผู้บริหารสถานศึกษานำวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และ พันธกิจ ไปใช้วางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา	3.90	0.90	มาก	5
3. ผู้บริหารสถานศึกษาสื่อสารทำความเข้าใจกับคณะครู เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ของโรงเรียน	3.96	0.86	มาก	3
4. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการวัดและประเมินผลความก้าวหน้าในการนำวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน	3.90	0.87	มาก	4
5. ผู้บริหารสถานศึกษา เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน เพื่อส่งผลต่อผลสำเร็จของนักเรียน	4.02	0.89	มาก	1
รวม	3.95	0.88	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ประจำจังหวัดสระแก้ว ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.59$, $\sigma=0.88$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน เพื่อส่งผลต่อผลสำเร็จของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.20$, $\sigma=0.98$) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาประชุมร่วมกันกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษาที่ชัดเจน ($\mu=4.00$, $\sigma=0.68$) และผู้บริหารสถานศึกษา นำวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ไปใช้วางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu=3.09$, $\sigma=0.09$)

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ประจำจังหวัดสระแก้ว

ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

N=124

ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	μ	σ	แปลผล	อันดับที่
1. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการ พัฒนาหลักสูตรอย่างจริงจัง	3.95	0.88	มาก	3
2. ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	3.96	0.93	มาก	2
3. ผู้บริหารสถานศึกษา เน้นหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านวิชาการเพื่อส่งผลต่อผลสำเร็จของนักเรียน	3.90	0.90	มาก	4

ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	μ	σ	แปลผล	อันดับที่
4. ผู้บริหารสถานศึกษา มีการสอบถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการและ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง	3.88	0.89	มาก	5
5. ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู และมุ่งเน้นให้จัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุผลตามมาตรฐานการศึกษา	4.02	0.86	มาก	1
รวม	3.94	0.89	มาก	

จากตารางที่ 6 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.49$, $\sigma = 0.98$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู และมุ่งเน้นให้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุผลตามมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.20$, $\sigma = 0.68$) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ($\mu=3.69$, $\sigma=0.39$) และผู้บริหารสถานศึกษามีการสอบถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu=3.88$, $\sigma=0.98$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว โดยการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลเพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานด้านการบริหาร สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ 2) มีประสบการณ์ในด้านการบริหารไม่น้อยกว่า 3 ปี 3) มีคุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปทางด้านการศึกษา และ 4) มีผลงานด้านการบริหาร เช่น สถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสพติดตั้งแต่ระดับเงินขึ้นไป ได้รับรางวัลสถานศึกษาดีเด่น ตั้งแต่ระดับจังหวัดขึ้นไป ได้รับรางวัลด้านบุคลากรดีเด่นระดับจังหวัดขึ้นไปในด้านสายผู้บริหาร อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว

1) ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ด้านการนิเทศการสอนในประเด็นท่านมีแนวทางการพัฒนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การสอนระหว่างครูภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนางานวิชาการอย่างไร สามารถสรุปได้ดังนี้

แนวทางในการพัฒนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การสอนระหว่างครูภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนางานวิชาการนั้น ผู้บริหารควรมีบทบาทเป็นผู้นำการเรียนรู้ทางวิชาการ (Instructional Leader) โดยสร้างระบบและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ การจัดประชุมวิชาการภายใน การดำเนินกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างต่อเนื่องอย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง การจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ เช่น 1 เวทีเสวนาทางวิชาการ การโชว์ผลงานครูดี การเล่าเรื่องห้องเรียน และการสอนแบบคู่มือ เพื่อให้ครูได้วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และปัญหาในการสอนร่วมกัน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ AI ในการออกแบบการสอน รวมทั้งการใช้สื่อออนไลน์และแอปพลิเคชันสำหรับการนิเทศระยะไกล เช่น คลังสื่อการสอนดิจิทัล วิดีโอคอล และแพลตฟอร์มออนไลน์ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา แล้วนำมาถ่ายทอดให้เพื่อนครูเพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี พร้อมสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันในบรรยากาศที่ไว้วางใจ เปิดกว้าง และไม่ตัดสินกันเอง โดยมีการติดตามดูแลผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 มาตรา 22, 26 และ 27 ที่เน้นการพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเท่าทันเทคโนโลยี

2) ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ในประเด็นท่านมีแนวทางการพัฒนาวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ไปใช้วางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาอย่างไร สามารถสรุปได้ดังนี้

แนวทางการพัฒนาวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจไปใช้วางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาได้ ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจโดยยึดหลักการอ้างอิงนโยบายสำคัญของประเทศ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม การดำเนินการต้องใช้กระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และบริบทของพื้นที่โดยการประยุกต์ใช้เครื่องมือ SWOT Analysis ร่วมกับบุคลากรทุกระดับ ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงาน บุคลากรครู ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย เพื่อการมีส่วนร่วมแบบ Participative Leadership การจัดทำวิสัยทัศน์ต้องสร้างภาพอนาคตของสถานศึกษาในดำนงานวิชาการที่ชัดเจนในระยะ 3-5 ปี การกำหนดเป้าหมายต้องมีลักษณะเฉพาะเจาะจง สามารถวัดผลได้ และครอบคลุมด้านผู้เรียน บุคลากรครู หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน เช่น การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกระดับให้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 01% ภายในระยะเวลา 3 ปี พันธกิจต้องระบุหน้าที่และกระบวนการหลักที่สถานศึกษาจะดำเนินการ เช่น การพัฒนาบุคลากร การจัดทำหลักสูตร การประเมินผล และการตอบสนองความต้องการของชุมชนและผู้เรียน เมื่อได้องค์ประกอบดังกล่าวแล้ว จะนำไปสู่การแปลงเป็นแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์ที่มีรายละเอียดเฉพาะ กิจกรรม ระยะเวลาดำเนินการ ผู้รับผิดชอบ และตัวชี้วัดความสำเร็จ พร้อมทั้งระบบการติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสื่อสารวิสัยทัศน์อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

3) ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ในประเด็น ท่านมีแนวทางการพัฒนาการสอบถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องอย่างไร สามารถสรุปผลได้ดังนี้

แนวทางการพัฒนาการสอบถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดวางระบบการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ระหว่างบุคลากรครูและฝ่ายบริหาร โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอเพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติและเกณฑ์ภายในสถานศึกษา พร้อมเปิดโอกาสให้บุคลากรครูทุกระดับมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและปรับปรุงเกณฑ์ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในทางปฏิบัติ การดำเนินการต้องใช้กระบวนการ Lesson Study และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ตามระดับชั้นหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้บุคลากรครูร่วมกันออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ วิเคราะห์และแก้ไขปัญหา รวมทั้งสะท้อนผลการปฏิบัติงานเพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การจัดทำเครื่องมือการสอบถามหรือการประเมินความคิดเห็นทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ จะช่วยให้บุคลากรครูแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานและประเมินผลการใช้งานจริงในห้องเรียน ควรส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยน เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ กระดานข้อเสนออนะติจิทัล และพื้นที่การสนทนาออนไลน์ เพื่อเพิ่มความสะดวกและต่อเนื่องในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสร้างกลไกการรับฟังเสียงสะท้อนจากบุคลากรครูผู้สอน ผู้เรียน และชุมชนในพื้นที่ผ่านการจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย และแบบสอบถามที่ออกแบบตามบริบทท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมและยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น เช่น การเพิ่มหลักสูตรระยะสั้นด้านทักษะอาชีพ เฉพาะท้องถิ่น การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งการใช้คู่มือปฏิบัติงานเป็นเครื่องมือกำกับการวัดและประเมินผล รวมถึงการประเมินโครงการทุกครั้งหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมเพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุง หรือคงไว้ซึ่งแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ.2566 มาตรา 26 และ 31 ที่กำหนดให้บุคลากรครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานและพัฒนางานวิชาการอย่างยั่งยืน

4) ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ในประเด็นท่านมีแนวทางการพัฒนาการจัดเตรียมข้อมูลและอุปกรณ์ในการพัฒนางานวิชาการอย่างไร สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

แนวทางการพัฒนาการจัดเตรียมข้อมูลและอุปกรณ์ในการพัฒนางานวิชาการด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ประกอบด้วยการจัดเตรียมฐานข้อมูลสารสนเทศที่ครบถ้วนและเป็นระบบ โดยรวบรวมข้อมูลประชากร ผู้เรียน ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ การจัดทำแผนที่และแผนผังการให้บริการการศึกษาเพื่อระบุพื้นที่ที่ยังขาดโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการ ผลการวัดประเมิน นวัตกรรมการสอน และงานวิจัยในชั้นเรียน จัดเก็บทั้งในรูปแบบเอกสารและระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น Cloud Storage และระบบฐานข้อมูลออนไลน์ รวมถึงข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม เพื่อใช้วิเคราะห์วางแผนพัฒนางานวิชาการและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องแสดงภาวะผู้นำในการจัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยการสำรวจความต้องการของครูในด้านสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์การสอนเป็นประจำทุกปี พร้อมจัดสรรงบประมาณและแสวงหา

ทรัพยากรเพิ่มเติมจากเครือข่ายความร่วมมือ จัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม เช่น บริบทพื้นที่ หลักสูตร คู่มือ และแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในชุมชน ทหาร หรือผู้ต้องขัง ควบคู่กับการเป็นผู้นำในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนผ่านความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรชุมชนท้องถิ่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสารและประสานงาน เช่น การจัดประชุมหรือนิเทศผ่านระบบออนไลน์ (LINE, Zoom หรือแพลตฟอร์มอื่น) การใช้เทคโนโลยี Canva และ AI ในการพัฒนาทักษะครู และการสร้างกลุ่มออนไลน์เพื่อแบ่งปันผลงาน รวมถึงการใช้ภาวะผู้นำในการจัดกิจกรรมเชิงวิชาการที่หลากหลายและสร้างสรรค์ เช่น วนิชาการ ตลาดนัดความรู้ การประกวดนวัตกรรม และระบบแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านการมอบรางวัลเชิงบวก และการนำเสนอผลงานในงานประจำปี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจให้แก่ครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ.2566 ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสนับสนุนการจัดการศึกษาและการพัฒนางานวิชาการ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 70.16 อายุระหว่าง 36–45 ปี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 33.87

2. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการนิเทศการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยพิจารณารายละเอียดทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการนิเทศการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีระบบนิเทศงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การสอนระหว่างครูภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนางานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

2) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน เพื่อส่งผลต่อผลสำเร็จของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและผู้บริหารสถานศึกษานำวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ไปใช้วางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาทางวิชาการของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

3) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู และมุ่งเน้นให้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุผลตามมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษามีการสอบถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

4) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดการประชุม และประชาสัมพันธ์ผลงานทางวิชาการเพื่อเป็นการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการจัดเตรียมข้อมูลและอุปกรณ์ในการพัฒนางานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คนสรุปตามองค์ประกอบ ดังนี้

1) ด้านการนิเทศการสอน แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ควรมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันของครูผ่าน PLC และ KM หรือ การจัดการความรู้ ที่มีความต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมสนับสนุนการแลกเปลี่ยน และให้ผู้บริหารมีบทบาทเป็นผู้นำการเรียนรู้ทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ รวมทั้งการนิเทศเชิงสร้างสรรค์และการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในบริบทพื้นที่อย่างแท้จริง

2) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา การพัฒนาวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้วางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนางานวิชาการนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับนโยบายระดับชาติ วิเคราะห์บริบทพื้นที่อย่างรอบด้าน และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการกำหนดเป้าหมายและพันธกิจที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน พร้อมทั้งมีการติดตามและปรับปรุงแผนงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนางานวิชาการมีคุณภาพและยั่งยืน

3) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ผู้บริหารควรดำเนินการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ผ่านการสร้างช่องทางสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งแบบพบปะและออนไลน์ ใช้เครื่องมือประเมินและคู่มือกำกับคุณภาพ พร้อมทั้งติดตามและแจ้งผลการพัฒนา เพื่อปรับเกณฑ์มาตรฐานและกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และตอบสนองความต้องการผู้เรียนในเชิงลึกและยั่งยืน ซึ่งเป็นการแสดงบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งและสอดคล้องกับนโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วน

4) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ผู้บริหารควรมีการจัดเตรียมข้อมูลและอุปกรณ์เพื่อพัฒนางานวิชาการต้องดำเนินการอย่างครบวงจร ตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลเชิงลึกของพื้นที่และผู้เรียน การจัดหาเทคโนโลยีและวัสดุที่ทันสมัย การสร้างวัฒนธรรมและแรงจูงใจในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสร้างเครือข่ายและช่องทางสื่อสารที่เปิดกว้างและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของผู้บริหารในการสนับสนุนงานวิชาการให้มีคุณภาพ และตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566

การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว สามารถนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) ด้านการนิเทศการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา 3) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร และ

4) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีระบบนิเทศงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้ เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน เพื่อส่งผลต่อผลสำเร็จ มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู และมุ่งเน้นให้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุผลตามมาตรฐานการศึกษา และส่งเสริมการจัดการสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรเดช อุ่นเรือน และ นวรัตน์ ไวมงกุ (2568) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาโอะ บาอี (2566) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ผลการศึกษาพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยจำแนกเป็นรายด้านดังนี้

1) ด้านการนิเทศการสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีระบบนิเทศงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญ คำแนะนำแก่บุคลากรด้านวิชาการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ กำกับ ส่งเสริม นิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิด มีการกำหนดแผน ติดตาม ประเมินผลการจัดการเรียน การสอนของครูด้วยวิธีการที่หลากหลาย และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสพการณ์การสอนระหว่างครูภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนางานวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพียงตะวัน ธีระสาร และ อมรทิพย์ เจริญ (2566) ได้ศึกษาผลการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการนิเทศการสอน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัย นันทน์ภัส ประหยัด (2565) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ด้านการนิเทศการสอน อยู่ในระดับมาก

2) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน เพื่อส่งผลต่อผลสำเร็จของ สถานศึกษามีการประชุมร่วมกันกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษาที่ชัดเจน และมีการนำวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ไปใช้วางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาทางวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พุฒินันท์ แสงสิริวัฒน์ และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2564) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ วงษ์ประดิษฐ์ (2564) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา อยู่ในระดับมาก

3) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู และมุ่งเน้นให้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุผลตามมาตรฐานการศึกษา มีการส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา เน้นหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านวิชาการเพื่อส่งผลต่อผลสำเร็จของนักเรียน มีการสอบถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ และการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนเพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ สรียณ์อร บุญมี และคณะ (2566) ได้ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการหลักสูตร อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธราทิพย์ สอนทัด (2564) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการหลักสูตร อยู่ในระดับมาก

4) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการจัดการสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามีการกำหนดการประชุม และประชาสัมพันธ์ผลงานทางวิชาการ เพื่อเป็นการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ในสถานศึกษา รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนและครู พร้อมทั้งร่วมมือกับครูผู้สอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ส่งเสริมการสร้างสิ่งแวดล้อมทางวิชาการโดยการส่งเสริมการแข่งขันทักษะทางวิชาการ และมีการจัดเตรียมข้อมูลและอุปกรณ์ในการพัฒนางานวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พุฒินันท์ แสงศิริวัฒน์ และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2564) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรา เพ็ชรดี (2566) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว มีดังนี้

จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถสรุปได้ว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ควรให้ความสำคัญในหลายด้านที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน โดยเริ่มจาก 1) การนิเทศการสอน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันของครู ผ่านการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในลักษณะชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการความรู้ พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อให้การพัฒนาครูดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารจึงมีบทบาทเป็นผู้นำการเรียนรู้ทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ ตลอดจนใช้การนิเทศเชิงสร้างสรรค์ในการช่วยเหลือและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ 2) การกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษายังถือเป็นอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญ ผู้บริหารจำเป็นต้องวางแผนและกำหนดเป้าหมาย พันธกิจ และวิสัยทัศน์ที่มีความชัดเจน โดยยึดโยงกับการวิเคราะหบริบทของพื้นที่และความต้องการของชุมชน การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมจะช่วยให้เกิดการยอมรับและการทำงานร่วมกันอย่างมีพลัง อีกทั้งยังควรมีการติดตามและปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนางานวิชาการมีคุณภาพและมีความยั่งยืน ในส่วนของ 3) การบริหารจัดการหลักสูตร ผู้บริหารควรดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม โดยจัดให้มีช่องทางการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลายทั้งแบบพบปะโดยตรงและผ่านระบบออนไลน์ พร้อมทั้งใช้เครื่องมือกำกับคุณภาพและการติดตามผลที่ชัดเจนและเป็นระบบ ผลลัพธ์ที่ได้จะทำให้การปรับปรุงหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนและชุมชนในเชิงลึก

อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้บริหารที่มุ่งเน้นภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างแท้จริง ในด้านของ 4) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ผู้บริหารควรจัดเตรียมข้อมูล ทรัพยากร และอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการพัฒนางานวิชาการอย่างครบถ้วน โดยเริ่มจากการเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผู้เรียนและพื้นที่ไปจนถึงการจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสม การสร้างแรงจูงใจและวัฒนธรรมทางวิชาการที่เอื้อต่อการพัฒนาครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ล้วนเป็นปัจจัยที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับ พุฒินันท์ แสงสิริวัฒน์ และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2564) ได้สรุปว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการของผู้บริหารในสถานศึกษาในการชี้นำ ส่งเสริม สนับสนุน และเฝ้าระวังในการพัฒนางานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดภารกิจของโรงเรียน การพัฒนาการเรียนการสอน การส่งเสริมพัฒนาบุคลากร และการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับ อภิสิทธิ์ วงษ์ประดิษฐ์ (2565) ได้สรุปว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารที่จะต้องแสดงออกถึง พฤติกรรมการเป็นผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยจะต้องพัฒนาคุณภาพของการศึกษาทางด้านวิชาการให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย หมายถึง การที่ผู้บริหารสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่คณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม วางแผนในการกำหนดวิสัยทัศน์ การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนให้สื่อสารอย่างทั่วถึงใน การกำหนดพันธกิจ และการวัดความสำเร็จเป็นรูปธรรมตามกรอบระยะเวลาอย่างชัดเจนประเมินผล ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน หมายถึง การที่ผู้บริหารจัดการหลักสูตร และการสอนของโรงเรียน โดยให้ความรู้ความเข้าใจในข้อมูลสารสนเทศ ทิศทาง และขอบข่าย มีความใส่ใจและส่งเสริมให้คณะครูมีการประชุม อบรม และจัดสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนเองในการวัดและประเมินผล ติดตามความก้าวหน้าในการใช้หลักสูตรและการสอน ประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตรและการสอนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ 3) ด้านการนิเทศการสอน หมายถึง การที่ผู้บริหารสร้างกระบวนการที่หลากหลาย สอดคล้องบริบทในการนิเทศการสอนของครู มีการสร้างเครื่องมือสรุปและอภิปรายผล ติดตาม หลังจากการประเมินผลการนิเทศ สร้างขวัญและกำลังใจให้กับคณะครู เปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการนิเทศ การสอน โดยนำผลมาวางแผนปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการนิเทศการสอนครั้งต่อไป 4) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้บริหารมีแนวปฏิบัติ งานที่แสดงให้เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ให้บรรลุจุดหมาย สิ่งที่สำคัญในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ คือ การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้มีความปลอดภัย มีการส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน รวมถึงเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญโดยใช้สื่อนวัตกรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1) ด้านการนิเทศการสอน จากผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมการพัฒนาระบบนิเทศแบบครบวงจรที่มีการติดตามอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีการนิเทศก่อนการสอน ระหว่างการสอน และหลังการสอน ส่งเสริมการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอน และพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน พัฒนาครูผู้เชี่ยวชาญให้เป็นผู้นำในทีมภายใน (Mentor) เพื่อสร้างเครือข่ายการนิเทศที่แข็งแกร่ง บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการนิเทศ เช่น การใช้แอปพลิเคชันสำหรับบันทึกการสังเกต และระบบฐานข้อมูลติดตามผล การพัฒนาครู ตลอดจนมีการประเมินและปรับปรุงระบบการนิเทศเป็นประจำ เพื่อให้การนิเทศมีประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับความต้องการของครูและนักเรียนในยุคปัจจุบัน

2) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ จากผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศทางวิชาการให้เอื้อต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น โดยจัดให้มีการประชุมวิชาการและการประชาสัมพันธ์ผลงานทางวิชาการของครูและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมแข่งขันทักษะทางวิชาการทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดเตรียมข้อมูลและอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการพัฒนางานวิชาการ สร้างเวทีให้ครูและนักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอผลงานทางวิชาการ รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากครูและนักเรียน เพื่อปรับปรุงบรรยากาศทางวิชาการ ส่งเสริมการร่วมมือระหว่างครูและนักเรียนในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ทางวิชาการ เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวาและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

1) จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ด้านการนิเทศการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จึงควรส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการนิเทศการสอน ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว

2) จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด จึงควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว

เอกสารอ้างอิง

- ดาโอะ บาฮี. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายะลา เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).
- ธราทิพย์ สอนหัด. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาการ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม).

- นันทน์ภัส ประหยัด. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566. (2566). *ราชกิจจานุเบกษา*, 140(20ก), 60.
- เพียงตะวัน ธีระสาร และ อมรทิพย์ เจริญ. (2566). การบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 3(3), 75–90.
- พัชรา เพ็ชรดี. (2566). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดศรีสะเกษ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์).
- พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2561). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา*. ทริปปี้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- พุดินันท์ แสงศิริวัฒน์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- พุดินันท์ แสงศิริวัฒน์ และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 14(1), 162–177.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2561). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิดและกรณีศึกษา*. ทิพย์วิสุทธิ.
- สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว. (2567). *แผนการส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2568–2570 (ฉบับปรับปรุง)*.
- สร้อยนอร์ บุญมี, พิมพ์ประภา อมรภิรมย์, และ ธนินาถ ฤกษ์สุนทร. (2566). องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(4), 351–364.
- สุรเดช อุ่นเรือน และ นวรัตน์ ไชยมณี. (2568). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดยะลา. *วารสารวิชาการ สถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 8(1), 358–369.
- อภิสิทธิ์ วงษ์ประดิษฐ์. (2565). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- อัญฉรา นิยมภา. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการศักยภาพผู้บริหารยุคใหม่กับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. เอ็น วาย ฟิสิกส์.
- Bush, T., & Middlewood, D. (2013). *Leading and managing people in education* (3rd ed.). SAGE.
- Cunningham, W. (2009). *Educational leadership: Problem-based approach* (4th ed.). Pearson.
- Darling-Hammond, L., LaPointe, M., Meyerson, D., Orr, M. T., & Cohen, C. (2010). *Preparing principals for a changing world: Lessons from effective school leadership programs*. Jossey-Bass.

- DuFour, R., & Marzano, R. (2011). *Leaders of learning: How district, school, and classroom leaders improve student achievement*. Solution Tree.
- Hallinger, P. (2011). A review of three decades of doctoral studies using the principal instructional management rating scale: A lens on methodological progress in educational leadership. *Educational Administration Quarterly*, 47(2), 271–306. <https://doi.org/10.1177/0013161X10383412>
- Hallinger, P., & Murphy, J. (2012). *Assessing and developing instructional leadership in schools*. Springer. <https://doi.org/10.1007/s11092-013-9179-5>
- Heck, R. H., & Hallinger, P. (2009). Assessing the contribution of distributed leadership to school improvement and growth in math achievement. *American Educational Research Journal*, 46(3), 659–689. <https://doi.org/10.3102/0002831209340042>
- Murphy, J. (2015). *Creating instructional capacity: A framework for creating academic press*. Teachers College Press.
- Timperley, H. (2011). *Realizing the power of professional learning*. McGraw-Hill Education.
-